

Глібов Р.В., аспірант кафедри аналізу та статистики,
Микитюк В.М., кандидат економічних наук, професор,
Державний агроекологічний університет

ВИРОБНИЦТВО ЯКІСНОГО МОЛОКА – ПОТЕНЦІЙНИЙ РЕЗЕРВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Для зміцнення продовольчої безпеки України та забезпечення конструкції цивілізованої ринкової системи, важливе значення на сучасному етапі необхідно відводити підвищенню рівня конкурентоспроможності аграрного сектора, тобто досягнення більшого ефекту на одиницю вкладених ресурсів ніж в інших сферах економіки. Одним із шляхів зростання прибутку в ринкових умовах господарювання доцільно вбачати у підвищенні якості продукції, в тому числі молока, як стратегічного товару, що здатен забезпечувати вирівнювання білкового дисбалансу на продовольчому ринку.

Забезпечення населення України молоком і молочними продуктами в межах науково – обґрунтованих норм споживання (380 кг рік на душу населення) є кардинальним завданням національної аграрної політики на рівні всіх регіонів. Найбільш складно проблема задоволення фізіологічного попиту якісним молоком проявляється на Житомирщині. Житомирська область, зокрема північна її частина, зазнала найбільшого ступеня радіоактивного забруднення земельних, водних,

лісових і інших видів ресурсів. Це ускладнює процес отримання якісного молока відповідно до вимог стандартів: ГОСТ 13264-70, ГОСТ-13264-88, ДР-97. Тому об'єктивно виникає необхідність дослідження процесу виробництва якісного молока на території регіону, що охоплює: Олевський, Овруцький, Коростенський, Лугинський, Народицький, Смільчинський райони.

Таблиця 1

Якість молока реалізованого сільськогосподарськими підприємствами по ГОСТу 13264-70, т

Райони	1999 рік				2000 рік				2001 рік			
	Прийнято молока в перерахунок на молоко встановленої жирності	В тому числі			Прийнято молока в перерахунок на молоко встановленої жирності	В тому числі			Прийнято молока в перерахунок на молоко встановленої жирності	В тому числі		
		1 гатунку	2 гатунку	несортового		1 гатунку	2 гатунку	несортового		1 гатунку	2 гатунку	несортового
Смільчинський	5196	5046	117	33	4375	4255	89	31	5779	5573	150	56
Коростенський	1163	1116	39	8	2375	2215	158	2	378	345	33	33
Лугинський	1314	1217	83	14	818	769	40	9	985	971	8	6
Народицький	1763	1624	133	6	1308	1268	39	1	1169	1167	1	1
Овруцький	7546	7030	502	14	4542	4422	94	26	6911	6792	105	14
Олевський	2265	2033	168	64	2080	1991	57	32	2561	2311	151	99
Всього:												
по регіону	19247	18066	1042	139	15498	14920	477	101	17783	17159	448	176
по області	107127	101857	4110	1160	89857	83852	4537	1468	104706	101563	2248	895
У % до області	18,0	16,9	1,0	0,1	17,2	16,6	0,5	0,1	17,0	16,4	0,4	0,2

З даних таблиці 1 видно, що у 1999 році питома вага радіоактивного забрудненого регіону в загальному обсязі (по області) проданого сільськогосподарськими підприємствами молока становить 18,0 %, в тому числі першого гатунку – 16,9 %, другого гатунку – 1,0 %, що нижче ніж у 2000 році на 0,8 %, 0,3 %, 0,5 % та у 2001 році на 1,0 %, 0,5 %, 0,6 % відповідно проти зазначеного рівня. Погіршення якості молока відбулося внаслідок збільшення несортового молока у 2001 році порівняно з 1999 роком головним чином по таким районам: Смільчинському – на 23 т (69,7 %), Олевському – на 35 т (54,7 %).

Важливим показником якості продукції крім сортності є жирність молока. Чим вища остання, тим з однієї сторони – менше енергетичних, трудових, фінансових, матеріальних, екологічних витрат необхідно на виробництво 1 ц молока, а з другої сторони – вище рівень конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників в молочно-сировинній сфері. Дані таблиці 2 свідчать, що на якість молока значною мірою вплинула жирність молока. Так у регіоні на рівні області жир-

рою вплинула жирність молока. Так у регіоні на рівні області жирність молока (виробленого сільськогосподарськими підприємствами) знизилася у 1999 році на 1,8 %, 2000 році на 3,0 %, 2001 році на 5,2 %. Це призвело до зменшення маси молока в перерахунку на молоко базисної жирності. У 1999 році питома вага прийнятого молока цільного в натурі становить 18,3 %, а в перерахунку на молоко базисної жирності 18,0 % від обсягу в цілому по області, що на 0,5 %, 0,8 % та на 0,4 %, 1,0 % відповідно менше ніж у 2000-2001 роках. Варто відмітити, що жирність молока реалізованого сільськогосподарськими підприємствами в цілому по області зростає, а по забрудненому регіону знижується. Так у 2001 році проти з 1999 року жирність молока збільшилася на 0,07 %, а по регіону знизилася на 0,05 %. Останнє пояснюється зниженням її значення у 2000 році на 0,22 %, у 2001 році на 0,19 %. На погіршення якості молока в регіоні негативно вплинула відсутність пастеризації молока у 1999 – 2001 роках. Разом з тим, можна констатувати позитивні моменти у виробництві молока. У 2000 році порівняно з 1999 роком зросла на 7,4 % питома вага молока охолодженого до 10 °С. Необхідність охолодження молока до вказаної температури зумовлена тим, що щойно надосне молоко має температуру 37-38°C, яка є сприятливою для розвитку більшості мікроорганізмів. Збільшення концентрації мікроорганізмів у молоці призводить до підвищення його кислотності, яка прямо пропорційно корелює з якістю молока. З'являється тут і ризик отримати неякісне молоко. Зменшення бракованого молока в регіоні на 100 % у 2001 році проти 1999 року можна пояснити збільшенням кількості молока охолодженого до 10 °С на 4447 т (або на 75,1 %).

Комплекс заходів, спрямованих на одержання кормів, що відповідає радіологічним стандартам складається з трьох груп: організаційних, агротехнічних, агрохімічних.

Організаційні заходи передбачають: здійснення інвентаризації угідь за уточненими показниками щільності забруднення і складання відповідних картограм; інвентаризацію угідь згідно з результатами прогнозу і визначення площ, де можливе вирощування культур для різноманітного використання; зіставлення ґрунтових характеристик угідь даних про їх забруднення; прогнозування вмісту радіонуклідів у врожаї з використанням довідкових таблиць; прогнозування ефективності заходів і рівня забруднення урожаю після їх здійснення.

Агротехнічні заходи включають: збільшення площ під культури з низьким рівнем накопичення радіонуклідів; докорінне і поверхнєве поліпшення сінокосів і пасовищ; висівання травосумішок з мінімальним нагромадженням радіонуклідів при Perezалуженні сінокосів і пасовищ.

Таблиця 2

Якість молока реалізованого сільськогосподарським підприємствами (без урахування молока, закупленого у населення за договорами) по ГОСТах 13264-70 та 13264-88, т

Райони	1999 рік						2000 рік						2001 рік					
	Прийнято цільного молока в натурі	Жирність в %	Прийнято молока в перерахунок на молоко встановленої жирності	в тому числі		Крім того, повернено молока (брак)	Прийнято цільного молока в натурі	Жирність в %	Прийнято молока в перерахунок на молоко встановленої жирності	в тому числі		Крім того, повернено молока (брак)	Прийнято цільного молока в натурі	Жирність в %	Прийнято молока в перерахунок на молоко встановленої жирності	в тому числі		Крім того, повернено молока (брак)
				пастеризованого	охолодженого до 10 ° С					пастеризованого	охолодженого до 10 ° С					пастеризованого	охолодженого до 10 ° С	
Ємільчинський	5256	3,36	5196		1310		4383	3,39	4375		889		5776	3,40	5779		484	
Коростівський	1210	3,27	1163		989		2401	3,36	2375		2183		357	3,60	378		345	
Лугинський	1207	3,70	1314		160		761	3,65	818		120		916	3,66	985			
Народицький	1810	3,31	1763		1410		1346	3,30	1308		1115		1186	3,35	1169		1109	
Овруцький	7943	3,23	7546		1496		5137	3,01	4542		1419		7740	3,04	6911		6526	
Олевський	2228	3,46	2265		560	15	2035	3,48	2080		1577	15	2479	3,51	2561		1908	
Всього по регіону	19654	3,33	19247		5925	15	16063	3,28	15498		303	15	18454	3,28	17783		10372	
по області	107556	3,39	107127	293	49340	72	90355	3,38	89857	894	41846	50	102911	3,46	104706		53575	11
У % до області	18,3	98,2	18,0		12,0	20,8	17,8	97,0	17,2		17,5	30	17,9	94,8	17,0		19,4	

Агрохімічні заходи передбачають: вапнування кислих ґрунтів; внесення підвищених доз калійних та фосфорно-калійних добрив; внесення органічних добрив (гною, торфу, сапропелю, компосту тощо); внесення азотних добрив під запланований урожай, з дотриманням рекомендованого співвідношення N:P:K; комплексне внесення різних видів мінеральних і органічних добрив; внесення місцевих добрив та меліорантів [1].

Виходячи з вище викладеного, вважаємо, що для зростання конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників в радіоактивно забрудненому регіоні, основна увага має бути сконцентрована на підвищенні сортності та жирності молока, а також проведенні контрзаходів направлених на зниження концентрації радіоактивних елементів в корми, як головної передумови отримання якісного молока в досліджуваному регіоні.

Література

1. Ведення сільського господарства в умовах радіоактивного забруднення території України внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС на період 1999-2002 рр.(Методичні рекомендації). – К., 1998. – С. 35.
2. Заключний звіт про продаж продукції тваринництва всіма категоріями господарств за 2001 рік/ Статистичний бюлетень. – Житомир, 2002. – С.21 – 22, 24.
3. Заключний звіт про продаж продукції тваринництва всіма категоріями господарств за 2000 рік/ Статистичний бюлетень. – Житомир, 2001. – С.21 – 22, 24.
4. Заключний звіт про продаж продукції тваринництва всіма категоріями господарств за 1999 рік/ Статистичний бюлетень. – Житомир, 2000. – С.20 – 21, 23.